

УДК 174:339.92

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-8>

Владислава Олегівна ШЕВЧУК,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Державний університет інфраструктури та технологій
ORCID ID: 0000-0001-7121-598X

Іванна Іванівна СТІЛОК,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Державний університет інфраструктури та технологій
ORCID ID: 0000-0002-4689-2839

ЕТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Важливим чинником сучасного розвитку компанії у внутрішньому та зовнішньому бізнес-середовищі стає етичне ведення бізнесу. Тому актуальності набуває дослідження проблемних аспектів етики міжнародного бізнесу в Україні в контексті євроінтеграції.

Метою дослідження є аналіз проблем етики міжнародного бізнесу в Україні та розробка рекомендацій щодо підвищення рівня етики та корпоративної соціальної відповідальності українських компаній в умовах європейської інтеграції.

Для досягнення поставленої мети використано низку загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, взаємопов'язаних та послідовно застосованих у роботі: метод абстрагування, аналіз і синтез, індукції та дедукції, теоретичного узагальнення, графічно-аналітичний метод, системний аналіз.

У статті розкрито необхідність дотримання етичних стандартів у міжнародному бізнесі, особливо в умовах поглиблення процесу європейської інтеграції; визначено підходи компаній щодо наборів етичних принципів; розглянуто види кодексів етики суб'єктів бізнесу. Авторами здійснено аналіз зовнішніх і внутрішніх проблем етики міжнародного бізнесу в Україні та наведено рекомендації щодо основних шляхів вирішення цих проблем в напрямі підвищення рівня етики та корпоративної соціальної відповідальності українських

компаній, враховуючи базові принципи етичного кодексу європейського Союзу.

Наведені приклади етичних імперативів, зокрема, чесність, взаємоповага, довіра, належна ретельність при укладанні договорів, дотримання принципів прозорості, відповідальності та добровільне дотримання закону, слугують орієнтирами при побудові моделі поведінки компанії та прийнятті бізнес-рішень.

Ключові слова: етика міжнародного бізнесу, міжнародний бізнес, європейська інтеграція, кодекс етики, етичні принципи.

Vladyslava SHEVCHUK

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Theoretical
and Applied Economics,
State University of Infrastructure and Technologies

Ivanna STRILOK

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Theoretical
and Applied Economics,
State University of Infrastructure and Technologies

ETHICAL IMPERATIVES OF INTERNATIONAL BUSINESS IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Ethical business conduct is becoming an important factor in the modern development of a company in the internal and external business environment. Therefore, the research of problematic aspects of international business ethics in Ukraine in the context of European integration is becoming increasingly relevant.

The purpose of the study is to analyse the problems of ethics of international business in Ukraine and to develop recommendations for improving the level of ethics and corporate social responsibility of Ukrainian companies in the context of European integration.

To achieve this goal, a number of general scientific and special research methods were used, interrelated and consistently applied in the work: the method of abstraction, analysis and synthesis, induction and deduction, theoretical generalisation, graphical and analytical method, and system analysis.

The article reveals the need to comply with ethical standards in international business, especially in the context of deepening European integration; identifies the approaches of companies to sets of ethical principles; and considers the types of codes of ethics for business entities. The authors analyse the external and internal problems of international business ethics in Ukraine and provide recommendations on the main ways of solving these problems in the direction of improving the level of ethics and corporate social responsibility of Ukrainian companies, taking into account the basic principles of the European Union's code of ethics.

These examples of ethical imperatives, such as honesty, mutual respect, trust, due diligence in concluding contracts, adherence to the principles of transparency, responsibility and voluntary compliance with the law, serve as guidelines for building a model of company behaviour and making business decisions.

Keywords: *international business ethics, international business, European integration, code of ethics, ethical principles.*

Постановка проблеми. Міжнародний бізнес вимагає високих стандартів етичної поведінки, включаючи відносини з клієнтами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами. Крім того, в Україні та світі зростає увага до корпоративної соціальної відповідальності. Компанії, які дотримуються етичних стандартів і виконують свої соціальні зобов'язання, мають кращу репутацію і можуть залучати більше клієнтів та інвесторів.

У контексті євроінтеграції важливим завданням є розробка та впровадження етичних стандартів в міжнародному бізнесі відповідно до європейських принципів та норм. Дотримання етичних стандартів у міжнародному бізнесі в Україні є питанням національної безпеки, оскільки неетична поведінка компаній може призвести до фінансових збитків для економіки та погіршення ділової репутації країни. Тому етичні принципи українського бізнесу повинні відповідати базовим принципам етичного ведення бізнесу в країнах Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності, особливостей ведення та проблем міжнародного бізнесу з урахуванням етичного аспекту проведено у наукових працях такими зарубіжними авторами: Дж. Грейсоном, Р. Льюїсом, К. О'Деллом. Проблемам етичного ведення бізнесу присвячено праці таких науковців, як Т. Вотович, О. Капто, О. Могилевська, Л. Ринейська,

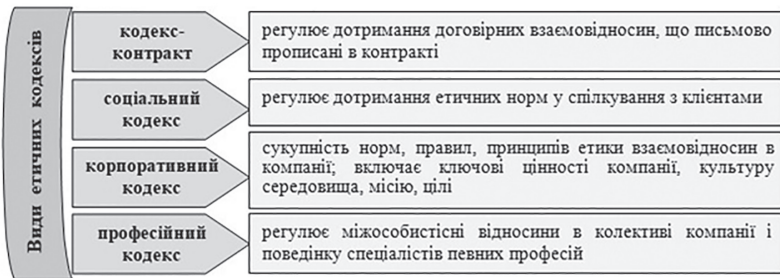
О. Сердюк, Л. Тарасюк, Г. Чайка. Питання етики бізнесу в умовах євроінтеграції піднімаються в дослідженнях О. В. Зарічної та В. В. Зеліч.

Але здійснені до цього часу дослідження не розкривають деяких питань ефективного ведення міжнародного бізнесу з врахуванням етичних імперативів. У той же час залишається нерозкритим безліч проблемних аспектів щодо етичного ведення міжнародного бізнесу в контексті європейської інтеграції. Усе це вимагає детального вивчення питання щодо проблемних аспектів етики міжнародної бізнесу в Україні та визначення засад і принципів етики міжнародної підприємницької діяльності в умовах євроінтеграції.

Мета статті – аналіз проблем етики міжнародного бізнесу в Україні, виявлення найбільш актуальних питань, що виникають у процесі взаємодії з іноземними партнерами, та розробка рекомендацій щодо підвищення рівня етики та корпоративної соціальної відповідальності українських компаній в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етика міжнародного бізнесу в контексті європейської інтеграції має бути націлена на формування та регулювання національних і міжнародних відносин між партнерами, державами, організаціями та суспільствами з урахуванням етичних, культурних, соціальних і ділових цілей, норм, правил і моральних принципів кожної з цих груп [2, с. 37].

У сучасних умовах ведення бізнесу засади етики міжнародної підприємницької діяльності відображені в кодексах етики (кодексах поведінки) суб'єктів бізнесу. Існує декілька видів таких кодексів (рис. 1), зокрема кодекс-контракт, соціальний кодекс, корпоративний кодекс, професійний та професійний кодекс [3].

Рис. 1. Види кодексів бізнес-етики

Джерело: сформовано авторами на основі [3]

Корпоративні кодекси регулюють діяльність компанії як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. В основу професійних кодексів покладені ті само принципи етики, що і в корпоративних кодексах. Також вони містять стандарти поведінки щодо певної професії або виду діяльності.

Зауважимо, що існують два підходи в компаніях щодо формування наборів етичних принципів:

- коли компанії надають перевагу єдиному набору етичних принципів;
- коли компанії створюють окремі набори етичних принципів для своєї національної та міжнародної діяльності. Другий підхід застосовується в умовах, якщо компанія працює в країнах з різними культурними, правовими та етичними нормами.

Але, не зважаючи на те, яким підходом керується компанія, займаючись міжнародним бізнесом, важливим є відповідність її етичних принципів міжнародним нормам, стандартам, а також законодавчим вимогам інших країн [5].

Етика міжнародного бізнесу в Україні є складним питанням, оскільки країна перебуває в процесі розвитку та переходу до європейських стандартів. Останніми роками Україна досягла значного прогресу в приведенні своєї економічної та правової систем у відповідність до європейських стандартів, але все ще існує декілька проблемних аспектів, які потребують вирішення [4].

Українські компанії в процесі взаємодії з іноземними партнерами стикаються з рядом етичних проблем, які можуть вплинути на їхні ділові відносини та репутацію.

По-перше, недостатня обізнаність з місцевими етичними нормами та культурними відмінностями, яка призводить до неналежної поведінки по відношенню до іноземних партнерів. Ця проблема виникає, коли українські компанії не мають достатньої інформації про етичні норми та культурні відмінності країн, з якими вони взаємодіють. Для її вирішення рекомендується підготуватися до співпраці з іноземними партнерами, зокрема, вивчити особливості місцевої культури та етики. Крім того, можна налагодити контакт з місцевими експертами з етики та ведення бізнесу, які можуть надати корисні поради та консультації. Також варто подумати про навчання персоналу з питань міжкультурної комунікації та ділової етики, щоб вони були належним чином підготовлені до роботи з іноземними партнерами.

По-друге, невідповідність вимог іноземних партнерів українському законодавству, що спричиняють різноманітні труднощі при виконанні договорів та контрактів. Іноземний партнер може вимагати, щоб українська продукція відповідала певним стандартам або дотриманням певних правил і процедур при укладанні контрактів, які не передбачені українським законодавством. Наприклад, це може стосуватися порядку вирішення спорів, визнання арбітражних рішень, відшкодування збитків тощо. Щоб запобігти труднощам у виконанні угод та контрактів, варто бути уважним при укладанні договорів та переконатися, що товари та послуги відповідають міжнародним стандартам та вимогам. Важливо також знати і враховувати правила і процедури, яких вимагають партнери. Можна залучити кваліфікованого юридичного радника, який допоможе визначити, яких правил і процедур необхідно дотримуватися в конкретному випадку. Варто теж працювати над удосконаленням законодавчої бази, щоб вона відповідала міжнародним стандартам і вимогам.

По-третє, недостатня прозорість (транспарентність) українських компаній, яка стає серйозною перешкодою для взаємодії з іноземними партнерами. Відсутність прозорості може бути викликана різними причинами, такими як недостатня документація, незрозумілі фінансові операції, відсутність публічної звітності тощо. Недовіра до таких компаній призводить до відмови від співпраці та укладання угод. Щоб запобігти цим проблемам українські компанії повинні:

- надавати достатню інформацію про свою діяльність, включаючи фінансову звітність, структуру власності та управління, а також інформацію про товари та послуги;
- дотримуватися відповідних стандартів інформаційної безпеки та захисту персональних даних;
- використовувати сучасні технології збору та обробки інформації, що дозволить краще та швидше реагувати на запити партнерів та контролювати їхню діяльність;
- вдосконалювати свою корпоративну культуру, що сприятиме формуванню довіри з боку партнерів та забезпечить позитивний імідж компанії.

Низку етичних вимог закріплено у законах та нормативних актах щодо захисту навколишнього середовища та правил безпеки праці. За умови експортування товарів за кордон українські

компанії мають дотримуватися вимог щодо якості та безпеки продукції, встановлених відповідними міжнародними стандартами. До того ж компанії мають дотримуватися етичних принципів по відношенню до своїх працівників щодо забезпечення безпечних умов праці, поваги права працівників на гідну і рівну оплату праці, права на відпочинок тощо.

Ключові зовнішні і внутрішні проблеми етики міжнародного бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення з урахуванням принципів етичного кодексу зовнішнього (загальноєвропейського) бізнес-середовища наведено на рис. 2. Варто зазначити, що принципи етичного кодексу Європейського Союзу були сформовані на базі основних десяти принципів Глобального договору ООН у чотирьох сферах: права людини, трудові відносини, захист довкілля та боротьба з корупцією [1, с. 14]. Вони були визначені враховуючи положення Загальної декларації прав людини, Декларації Міжнародної організації праці основних принципів та прав у світі праці, Декларації Ріо-де-Жанейро щодо довкілля та розвитку та Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

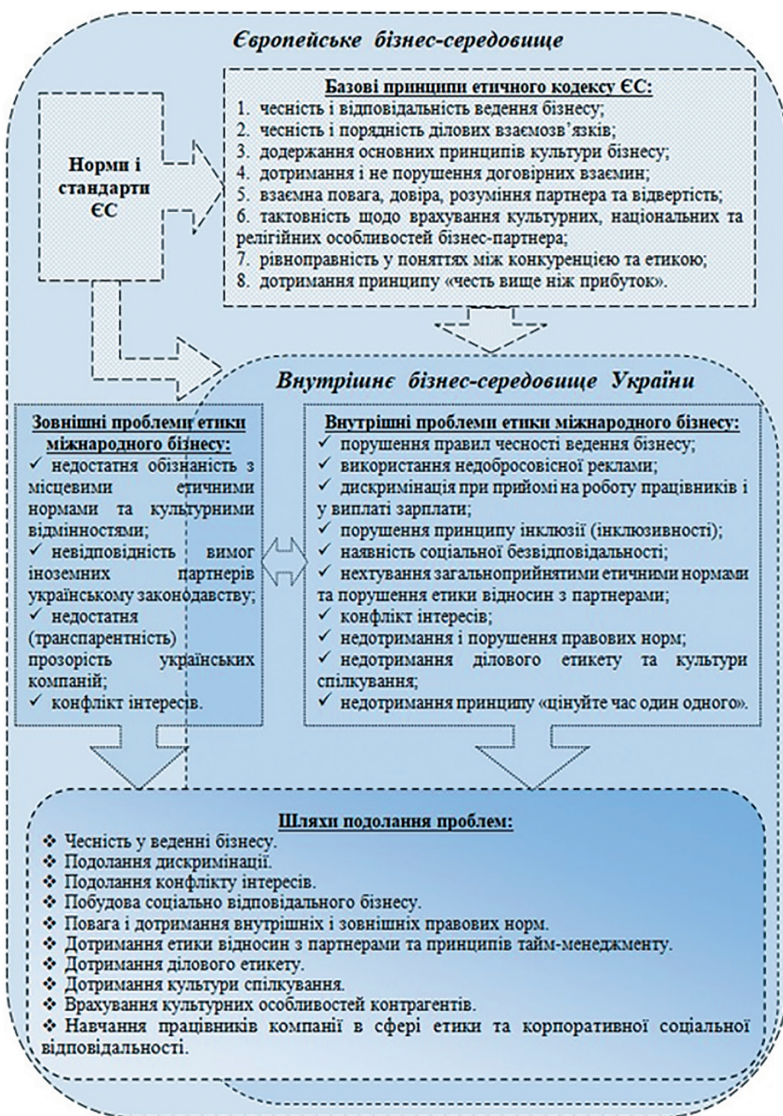
Висновки та пропозиції. З розвитком процесів інтеграції проблеми в сфері етики міжнародного бізнесу поглиблюються. В умовах європейської інтеграції міжнародний бізнес має враховувати норми та вимоги Європейського Союзу. Тому в напрямі підвищення рівня етики та корпоративної соціальної відповідальності українських компаній можуть бути такі рекомендації.

По-перше, розробка чітких етичних стандартів та принципів, які повинні бути впроваджені в усіх сферах діяльності компанії та відображати національні та міжнародні стандарти, враховувати культурні особливості країн, де працює компанія.

По-друге, забезпечення навчання працівників в сфері етики та корпоративної соціальної відповідальності за допомогою курсів, семінарів та тренінгів. Навчання має бути доступним для всіх працівників, включно з керівниками.

По-третє, створення механізмів внутрішнього контролю, які дозволять компанії стежити за дотриманням етичних стандартів і принципів: регулярні перевірки, звіти та інші інструменти.

По-четверте, розвиток партнерських відносини на основі принципів етики та корпоративної соціальної відповідальності. Компанії повинні вимагати від своїх партнерів дотримуватися тих самих етичних стандартів, що й вони самі.

Рис. 2. Проблеми етики міжнародного бізнесу в Україні та шляхи їх подолання в контексті європейської інтеграції

Джерело: сформовано авторами на основі [1; 2]

По-п'яте, участь в ініціативах та проєктах, спрямованих на підвищення рівня етики та корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Це може включати підтримку проєктів громадських організацій, участь у конференціях та семінарах, створення власних етичних кодексів та навчання співробітників їх дотриманню.

© **Шевчук В. О., Стрілок І. І., 2023**

ЛІТЕРАТУРА

1. Добросчесність та етика в бізнесі. Освіта заради справедливості. Серія університетських модулів. Організація Об'єднаних Націй. Відень: 2021. 36 с. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_11_final_UKR.pdf (дата звернення: 20.04.2023).

2. Зарічна О.В., Зеліч В.В. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Спецвипуск присвячений євроінтеграційній тематиці. 2022. Випуск 44. С. 36 – 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-6>.

3. Культура ділового спілкування менеджера. Етичні кодекси, їх значення для формування етичної поведінки в організації. URL: http://megalib.com.ua/content/8664_22_Etichni_kodeksi_ih_znachennya_dlya_formyvannya_etichnoi_povedinki_v_organizacii.html (дата звернення: 20.04.2023).

4. Шевчук В.О., Стрілок І.І. Проблемні аспекти етики міжнародного бізнесу в Україні в умовах євроінтеграції. Стейкність освіти і науки в умовах трансформації: *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 30-річчя створення закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»* (м. Київ, 23 – 24 травня 2023 р.). Київ: МНТУ, 2023.

5. Ethics in International Business. URL: <https://online.maryville.edu/blog/ethics-in-international-business/> (дата звернення: 25.04.2023).

REFERENCES

1. Dobrochesnist ta etyka v biznesi. Osvita zarady spravedlyvosti. Seria universytetskykh moduliv. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii [Integrity and ethics in business. Education for justice. A series of university modules. United Nations]. (2021). Vienna. Available at: <https://www.unodc.org/documents/e4j/>

IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_11_final_UKR.pdf (accessed 20.04.2023).

2. Zarichna O.V., Zelich V.V. (2022). Etyka biznesu v umovakh yevrointehratsii [Business ethics in the conditions of European integration]. // *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, no. 44, P. 36 – 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-6> [in Ukrainian].

3. Kultura dilovoho spilkuвання menedzhera. Etychni kodeksy, yikh znachennia dlia formuvannia etychnoi povedinky v orhanizatsii [Culture of business communication of the manager. Codes of ethics, their importance for the formation of ethical behavior in the organization]. Available at: http://megalib.com.ua/content/8664_22_Etichni_kodeksi_ih_znachennya_dlya_formyvannya_etichnoi_povedinki_v_organizacii.html (accessed 20.04.2023).

4. Shevchuk V.O., Strilok I.I. (2023). Problemni aspekty etyky mizhnarodnoho biznesu v Ukraini v umovakh yevrointehratsii [Problematic aspects of international business ethics in Ukraine in the conditions of European integration]. *Proceedings of the Stiikist osvity i nauky v umovakh transformatsii* (Kyiv, May 23 – 24, 2023). Kyiv: MNTU. [in Ukrainian].

5. Ethics in International Business. Available at: <https://online.maryville.edu/blog/ethics-in-international-business/> (accessed 25.04.2023).

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 18.05.2023